

La închisoare, am încercat în toate felurile să-mi îndulcesc cât de cât viața. Mă străduiam din răsuputeri să nu iau în tragic ceea ce mi se întâmplase. Patru ani mi se păreau un abces. Încercam, mai ales, să uit că dintre toate cuștile prin care trecusem aceea era cea mai asemănătoare cu ce văzusem la circ. Gardienii semănau cu îngrijitorii, iar noi semănăm cu animalele captive. O vreme însă, toate străduințele mele s-au soldat cu eșecuri. Deținuții aveau parcă o pasiune specială să facă ultimilor sosiți o impresie cât mai proastă. Cel cu care mă nimerisem în celulă reușise, printr-un miracol, să ascundă de gardieni trei bucăți de sfoară. „Îți dau și ție una să te spînzuri, mi-a rînjit el. Mie îmi ajung două. Dacă o să ai ghinion și o să se rupă, să nu mă blestemi.“ Mi s-a făcut teamă de el și la prima ocazie l-am pîrît. Sforile au fost, bineînțeles, confiscate, iar eu mutat în altă celulă, ca să nu devin obiectul răzbunării celui reclamat. Dar această întâmplare mi-a atras antipatia generală, și a deținuților și a gardienilor care se uitau în altă parte cînd cineva profita de îngheșuială ca să-mi vîre cotul în burtă sau îmi puneă piedică și mă rostogoleam pe jos. N-am avut ce face și m-am întors la metoda prin care mă apărasem la spital. Am început să-i tratez pe gardieni ca pe niște oameni importanți și, cînd am avut prilejul, i-am arătat directorului închisorii un respect ieșit din comun, ceea ce i-a atras atenția asupra mea. L-am asigurat că eram fericit să petrec patru ani în

preajma unui om de talia lui. Îmbujorându-se de plăcere de câte ori îl linguseam, a sfârșit prin a crede că era ceva de capul lui, cine rezistă la laude? și de câte ori intra în criză de încredere trimitea după mine. Asta mi-a adus cu timpul nu numai liniște, ci și o situație de invidiat, căci puteam să-i strecor directorului orice adevăr sau minciună fără aerul că pîrăsc. Nimeni nu mai îndrăznea să se atingă de mine, ba, lucrurile au ajuns pînă acolo încît gardienii care vroiau să fie avansați veneau și-mi povesteau greutățile lor, necazurile, se plîngeau că nu le ajungea leafa, că aveau copii mulți. Unul, cam gîngav, mi-a promis chiar că mă ajută să evadez dacă, mai întîi, îl sprijin eu să fie avansat, dar cum bănuiam în el un provocator, l-am poftit să nu mă împingă în păcat. Mai tîrziu mi-a părut rău. Directorul a ieșit la pensie și în locul lui a venit o brută căreia nu i-a plăcut nutra mea, deși am făcut eforturi desperate să-i intru în voie. De data aceasta a trebuit să-mi vîr bine în cap că și directorul și gardienii, care și-au schimbat dintr-o dată atitudinea față de mine, reprezentau în fața mea legea. Chiar cînd mă înjurau, mă înjurau în numele legii. Și tot în numele legii mă scuipau uneori ca să-mi arate că lor nu le păsa de ce credeam eu. Gîngavul mi-a cerut să-l salut cînd, în curte, urina pe un zid. În fața mea era legea care, într-o pauză, își făcea nevoile. Doar și ea trăiește, nu? Nu poate fi tot timpul severă și dichisită, mai are și ea nevoie

să se destindă, ținea parcă să-mi demonstreze individul.

Cînd am părăsit închisoarea, nu știam de ce să mă apuc. Mai întîi am vrut să-mi practic meseria de sculptor. Lumea n-o duce prea strălucit cu gustul și, din moment ce trecusem pe la Belle Arte, mulți puteau să-și închipuie că mă și pricep. Pe deasupra, puteam oricînd să pretind că nu eram înțeles. S-ar fi găsit naivi care să mă creadă, care să și cumpere cîteva din porcăriile mele, în speranța că odată și odată, cine știe, se va descoperi că am fost genial și atunci vor da lovitura cea mare. Dar spre deosebire de cei care se feresc să pună ordine în mediocritatea lor, eu mi-am dereticat-o, am scuturat-o de praf și am privit-o atent, chiar dacă am făcut asta cu silă. Încît mediocritatea mea semăna cu o cameră curată în care nu găseai nici un gunoi. Totul era de duzină, ieftin, descurajant; eram prea conștient de asta ca să devin un impostor oarecare. Mi-am amintit fraza chicotită de Emilia: „Nu-i nimic, ai să faci tu o sculptură mare dacă o să ai energia necesară“. Nu, nu aveam această energie. M-am dus să-l rog pe meșterul cioplitor de cruci să mă primească înapoi. Am rămas mirat găsind poarta încuiată; meșterul n-o încuia niciodată, ca să nu-și alunge clienții grăbiți. Am bătut pînă a venit o femeie în vîrstă care șchiopăta foarte tare. O mai văzusem pe-acolo, dar foarte rar. Era mama lui. Mi-a explicat că meșterul murise, răpus de boala lui de plămîni.

„Și atelierul?” am întrebat. „Ce-i cu atelierul?” zise femeia cu voce moale, obosită. „Cine cioplește crucile acum?” Ea își șterse o lacrimă cu dosul palmei, înainte de a-mi răspunde: „Nimeni”. Și adăugă pe același ton, aproape indiferent: „Dacă vrei să faci cruci din marmura care se mai găsește aici, te las”. Era o idee. Oricum, nu aveam alta mai bună. Am intrat în curte și m-am uitat la proviziile de piatră. Nu erau prea mari, dar ajungeau pentru vreo două luni. Pînă trecea iarna. M-am apucat de lucru chiar de a doua zi.

Într-o seară, în iarna aceea, m-am pomenit cu un vizitator ciudat. A intrat în casă, și-a scuturat zăpada de pe căciula cu clape și de pe mantaua de postav vechi, cerîndu-mi permisiunea să se așeze pe un scaun chiar înainte de a-mi spune ce dorea de la mine. Avea ochii arși de febră și obrazul neras. Îmi părea cumva cunoscut, dar cu greu mi-am reamintit de unde. Stătuse cu mine la spital în aceeași cameră, ultima oară, și-mi luase adresa atunci. M-am uitat la el amuzat. Era un tip de modă veche, foarte ceremonios în gesturi și în vorbe. Venise să-mi spună despre un azil de bătrîni, aflat, zicea el, undeva pe un țărm cu admirabile stînci de marmură, întrebîndu-mă dacă n-aveam chef să merg acolo. Firește, nu în calitate de pensionar al azilului. „Vai, domnule sculptor, credeți că-mi arde de glumă? se scuzase el pentru posibila neînțelegere. Dumneavoastră sînteți încă tînăr. Dar administratorul e un om umblat, a vînturat lumea

și are o slăbiciune pentru artă. Și, cum ar vrea să facă ceva pentru bieții bătrâni care se prăpădesc, s-a gândit să profite de existența acelor stînci și să creeze un cimitir unic. Fiecare bătrîn decedat ar fi înmormîntat lîngă o stîncă pe care ar urma să fie sculptat profilul răposatului. În felul acesta, sărmanii bătrîni ar intra, din viața lor pustie și plină de decepții, direct în eternitate. Cu siguranță că o asemenea perspectivă le-ar îndulci ultimii ani de existență. Ar fi o operă în același timp filantropică și durabilă. Ce-și poate dori mai mult un artist?“ Înșira toate motivele care ar fi putut să mă convingă. Aveam, totodată, posibilitatea să mă odihnesc, să mă bucur de soare, de apa mării. Cum tăceam, el s-a ridicat stînjenit de pe scaun. „Nu vă tentează oferta? Păcat. Mare păcat. Oricum, poate vă mai gândiți. Eu vă las adresa pentru cazul că vă schimbați părerea.“

A fost o iarnă foarte friguroasă. N-au căzut zăpezi mari, dar frigul, sticlos și demoralizant, nu mă slăbea nici o clipă. Îmbrăcat cu două perechi de ciorapi groși, cu două pulovere, tropăiam în atelierul cu cruci de marmură. Trebuia să-mi frec mereu mîinile, care-mi înghețau pe daltă. Acasă, pereții, patul, scaunele, toate erau reci. Pînă am cumpărat niște lemne am crezut că înnebunesc. Îmi blestemam zilele. Și nici atunci nu s-a schimbat mare lucru. În lipsa mea aerul redevenea ca de peșteră, încît seara îmi era groază să mă apropiu de casă. Umblam pe străzi și visam la plăji cu nisipul

dogoritor. Nu-mi mai suportam nici trecutul cu care trebuia să împart mereu mîncarea și să dorm în același pat, într-atît mă loveam întruna de el. Dar lumea are prostul obicei să nu te lase să uiți exact ceea ce ai vrea să uiți; încît îmi aminteam mereu școala de corecție, spitalul, noaptea cînd dormisem în cușca de la circ, moartea Emiliei, anii de pușcărie... Într-o zi m-am dus să-l caut pe tata. Luchi nu mi-a dat voie să-l văd decît în fugă, motivînd că era bolnav și că o ceartă cu mine îi putea fi fatală. Ca să fie mai sigură, și-a tras și ea un scaun, să asiste la discuție. Tata avea ochii prinși de cataractă și nu mai picta de un an. Doctorul nu-i mai dădea voie să fumeze din cauza unei boli de circulație, dar am mirosit că fuma pe ascuns. A dus mîna la buzunar, probabil ca să scoată o țigară, dar s-a oprit la jumătatea gestului și s-a uitat rugător la Luchi. Ea i-a zis, hotărîtă, „nu, hodorogule, nu e voie“, iar tata n-a îndrăznit să protesteze. Mi s-a făcut milă. Am vrut să-i întind eu o țigară, pe urmă am renunțat. Ar fi urmat o scenă neplăcută, de care preferam să mă scutesc. Nu țineam să-l văd cerșind permisiunea servitoarei încă o dată. În cîțiva ani se prăbușise într-un mod incredibil. Devenise o ruină, nu mai avea nimic din prestața de odinioară. Îi căzuse și părul, gura i se strîngea ca o pungă și slăbise. Nu m-a întrebat nimic, nici măcar cum o dusesem la închisoare; mi-am dat seama că boala, bătrînețea, egoismul său și Luchi înăbușiseră în el orice sentiment.